

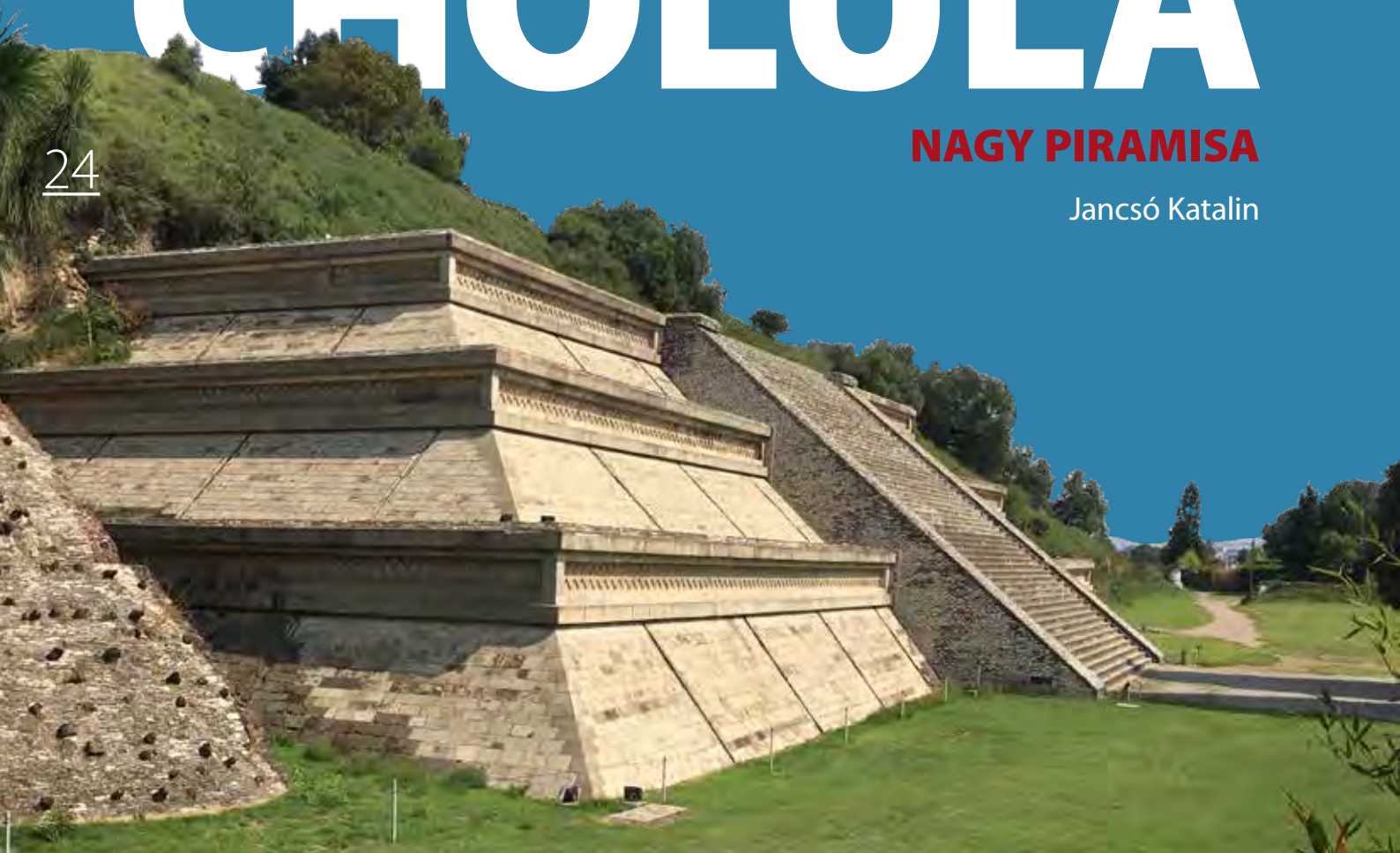
A mezoamerikai többrétegű piramisok legnagyobbika

CHOLULULA

NAGY PIRAMISA

Jancsó Katalin

24

A mezoamerikai világtérkép szerint a templompiramisok az itt élő népek szent hegyeinek másai voltak, de egyúttal az univerzum középpontját is szimbolizálták: ezekből indult ki a világmindenség öt fő iránya, az ötödik irányt maga a középpont, azaz a piramis jelentette. Az építmények szimbolikus kapcsolatot jelentettek a földi és az égi világ, valamint az alvilág között, s lényegében a körjük épült települések központi magját alkották. A lépcsőzetesen épített piramisok az istenek otthonai voltak, tetejükre kis méretű szentélyeket emeltek, melyek elsődlegesen vallási szertartások helyszínéül szolgáltak, megközelítésük pedig egyetlen lépcsősoron volt lehetséges. (Ez alól csupán néhány azték piramis jelentett kivételt, ezek esetében két lépcsősor vezetett egy ikertemplomhoz, mint jól láthatjuk azt az azték főváros, Tenochtitlan főtemplomának esetében.) Egyes piramisok temetkezési helyül is szolgáltak, vagy kifejezetten e célból

épültek. Ezek legismertebb példája a Palenquében található Feliratok temploma, melyben a 7. századi maja uralkodó, Pakal király sírja található.

Egy másik érdekes jellemzője a mezoamerikai piramisoknak az, hogy sokukat időről időre bővítették. Mindezt úgy, hogy a korábbi piramisok adták az alapját egy következő, még nagyobb piramisnak, melynek köszönhetően többrétegű piramisok születtek. Az átépítésnek több oka is lehetett: egyszerű állapotromlás, egy-egy különleges esemény vagy a nép életének egy-egy fontos fordulópontja indokolhatta a piramisok bővítését. Ismert példaként az aztékok 52 éves ciklusainak végét, avagy az új uralkodók trónra lépését említhetjük. A már meglévő piramisokat nem akarták lerombolni, hiszen ezek isteneik szent lakóhelyei voltak, ezért érintetlenül hagyták őket és körjük építették az újabb falakat. E többrétegű piramisokra

A legfontosabb mezoamerikai piramisok lelőhelyei

A tenochtitlani Nagy templom rekonstrukciója

találunk példát a hondurasi Copánban vagy a mexikói Teotihuacánban, de említhetjük a tenochtitlani Nagy templomot vagy Chichén Itzá Kukulkán templomát is, a Yucatán-félszigeten.

Az egyik legérdekesebb története azonban annak a többrétegű piramisnak van, amely ma alig felismerhető formában, növényzettel beborított dombként emelkedik a mexikói Cholula városa fölé, tetején pedig egy, a spanyolok által épített katolikus templom áll. A Kolumbusz előtti Közép-Amerika egyik legnagyobb városáról van szó, mégis, sajátos helyzeténél fogva viszonylag kevés régészeti munka folyt ez idáig a piramis területén.

Cholula a Mexikói-völgytől keletre, a mai Mexikóvárostól 100 km-re fekszik, a spanyol hódítás idejében a Tollaskigyó egyik megnyilvánulásának tartott szél istenének (Ehécatl) emelt szertartási, illetve nagyon fontos távolsági kereskedelmi központként ismerték. A környéket különböző etnikumú népek lakták. A spanyol konkvisztádor, Hernán Cortés az azték uralkodó, II. Moctezuma követének ajánlására érkezett 1519 októberében Cholulába, tlaxcalai szövetségesekkel. Az ekkor bekövetkezett, cholulai mézárhlásként ismert

eseményekről számtalan korabeli krónika beszámolt. Több ezerre volt tehető az áldozatok száma, Bernal Díaz del Castillo, a hódításban részt vevő krónikás-katonára leírása szerint, akiket nem öltek meg a harcban, azokat élve égették el.

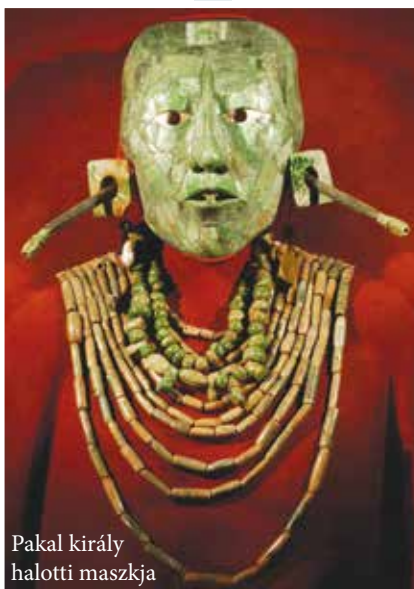
A vérengzést kiváltó okok kapcsán a kutatók véleménye nem egyezik meg, egyes krónikák, illetve maga Hernán Cortés ugyanis arról számoltak be, hogy az aztékok szövetségesei, a cholulaiak spanyolok elleni ellenséges magatartása és esetleges összeesküvése

Cholula városa

volt az indíték, más források szerint is Cortés valójában el szerette volna kerülni a fegyveres konfliktust.

A városról szóló korabeli spanyol leírásokban arról is lehet olvasni, hogy a hódítókat lenyűgözte Cholula; a templomok és szentélyek sokasága jelezte számukra, hogy a helyszín mennyire fontos vallási központ volt. A spanyolok az elkövetkező években viszont földig rombolták ezeket a szentélyeket, hogy majd azok helyén új, katolikus templomok épülhessenek. Ez nem volt szokatlan, a hódítások idején a katolikus hit terjesztését szolgálta ez a folyamat. Cholula térségéről ma úgy tartják, hogy egy km²-re vetítve egész Mexikóban ma a legtöbb – többségében gyarmati kori – keresztény templom itt található.

Pakal király halotti maszkja

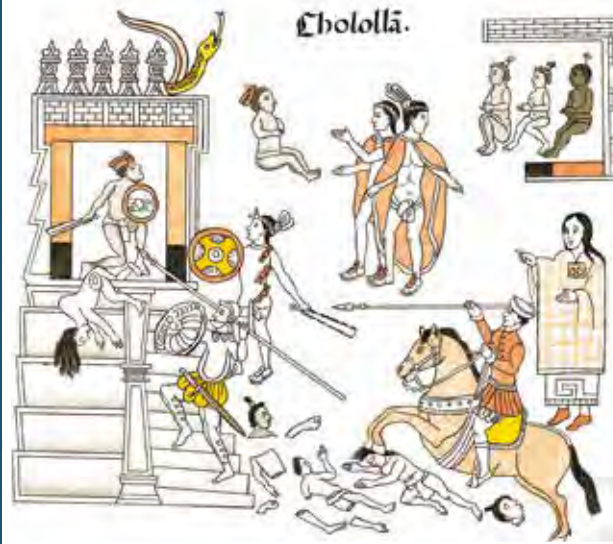
Cholula központjában egy piramist is leromboltak a spanyolok, melynek helyére egy kolostort és Szent Gábor templomát emelték. A helység legmagasabb pontjára, a város fölé emelkedő domb tetejére pedig egy keresztet

állítottak. E kereszt az évek során többször ledőlt, így végül a helyére először egy ferences rendi remetelakot, majd később a ma is zarándokhelyként ismert, Remedios Szűzanya szentélyét (Santuario de Nuestra Señora de los Remedios) építették fel. Itt, a templomban található a hódítások alatt a hódítók védőszentjeként tisztelt és az indiánok megtérését segítő, Andalúziából Mexikóba vitt Remedios szűzanya képe. Az 1500-as évek végén, e templom építését megelőzően, áldozati tárgyakra letek a hegy tetején, melyből arra következtettek, hogy az itt lakók számára ez már jóval korábban is szent hely lehetett. Azt azonban senki sem sejtette, hogy valójában egy óriási piramist rejtett az ekkor már növényzettel benőtt hegy. Már a spanyolok

Ehécatl a *Fejérvány-Mayer-kódexben*

A cholulai mészárlás korabeli ábrázolása

Maja szobor Copánban (Honduras)

odaérkezését megelőzően pár évszázaddal korábban elhagyták e monumentális épületet, s a később visszaköltöző lakosok a spanyolok érkezésekor már a Cholula jelenlegi központjában található kisebb piramist használták (amit végül a spanyolok le is romboltak).

A mezoamerikai térségre jellemző kő helyett vályogból épült egykori nagy piramis neve Tlachihualtépetl volt, melynek jelentése 'mesterséges hegy'. A kiszáritott vályogtéglákat egy speciális réteggel vonták be, melyeket később megfesthettek. A piramis komolyabb vizsgálatát csak 1931-ben kezdték meg, a következő években közel 10 kilométernyi alagutat ástak, hogy ezzel segítsék az építmény rétegeinek feltárását. A környező területen viszont jóval kevesebb ásás folyt az utóbbi évtizedekben, ennek egyik oka az, hogy az ősi város nagy része a mai Cholula épületei alatt terül el.

Chichén Itzá Kukulcán temploma

A kutatás során fény derült arra, hogy a piramis alapját és első rétegét Kr. e. 200–300 körül építették, azonban az építmény alapjai alatt is találtak kerámiatöredékeket a kutatók, ami arra enged következtetni, hogy Cholula ekkor már jó ideje a régió fontos ceremonális központja lehetett. Főként két közeli régió hatása érzékelhető a különböző időszakokból származó rétegek építészetében: a közeli Mexikó-völgyben található Teotihuacán, illetve a Mexikói-öböl partvidékének kultúrái, elsősorban El Tajín hatása mutatható ki.

A nagy piramis különböző rétegeinek építése több évszázadon át tartott, befejezése a 10–12. század közötti időszakra tehető. Építésének időszaka alatt legalább két vulkánkitörésről tudnak a kutatók (az igen közel található Popocatepetl aktivitásáról van szó), melyek következtében újabb építési mun-

A teotihuacani Nap-piramis

Egy lap Bernal Díaz del Castillo művéből

kálátok folytak a térségben. Az ásatások alapján a kutatók úgy vélik, hogy végül hét, egymásra épült piramis eredménye a mintegy 450x450 méteres alapterületű építmény, mely eredetileg több mint hatvan méteres magasságú volt. A világ legnagyobb alapterületű és Amerika legmagasabb piramisaként tartották számon hosszú ideig, ebben a versenyben jelenleg a Guatemalában található La Danta piramissal vetekszik.

Miután a piramis és a tetején található templom is 1987 óta a Világörökség része, az állagmegőrzés és a vályogfalak sérülékenysége miatt további régészeti ásatások nehezen kivitelezhetők. A piramis és az ahhoz tartozó építmények egy részét azonban sikerült feltárni, így például a piramis déli lábánál található oltárak terét, melyen három, különböző irányokban és szintén egymásra épült rétegekből álló oltár helyezkedik el. Ezek építése az Kr. u. 3. századra tehető. A körülbelül 70 méter hosszú és 54 méter széles tér mintegy 7500

ember befogadását tette lehetővé. Az említett méretek és a feltárt épületek fekete, vörös, okker és kékeszöld falfestéseiből a kutatók arra következtettek, hogy a tér a szent város kiemelt szertartási központjaként funkcionált. A régészeknek sikerült feltárniuk egy, a piramis elhagyását követően épült szertartási oltárt is, melyet az esőistennek emeltek, és ahol aszályos időkben gyermekáldozatokat mutattak be.

A hegybe zárt piramis tetején ma is megtalálható katolikus templom ugyancsak több ízben földrengésekben rongálódott meg, és számos újjáépítésen is átesett az elmúlt évszázadokban, ugyanakkor egyfajta folytonosságot is biztosít, hiszen általa a hely továbbra is vallási központ maradhatott. A templom máig fontos katolikus zarándokhely és ünnepek helyszíne, a cholulaiak identitásának része. De a mai napig felkeresik indián csoportok is, hogy őseik előtt tisztelegjenek a szent hegy tetején, és meglátogassák az istenek helyére lépett, a mai indián értelmezésben az esőhöz és termékenységhez kapcsolódó Remedios szüzet.

A mezo-amerikai világkép szerint Tlaloc istennek gyerekeket áldoztak, az oltárnál talált két, deformált gyerekkoponya is e szokást bizonyítja. Egyedülálló lelet az a közel 60 méter hosszú és 2,5 méter széles falfestmény is, mely 110, különböző formájú edényekből pulquét (egy agaveféléből, a magueyból készült erjesztett, alkoholos ital) fogyasztó embert ábrázol, minden valószínűség szerint a pulque istennek tiszteletére rendezett ünnepen. Ez a legkorábbi régészeti emlék az ital fogyasztásáról Mezoamerikában.

Cholula – az egykori lépcsős piramis, Tlachihualtépetl maradványai

